

Moje filmove ne gledam na televiziji jer su im polomljene i noge i ruke reklamama

napravila nekada moćna, uticajna i poštovana stranka demokrata samoeksplozijom u desetinu šrapnela polovinom devedestih godina i do dana današnjeg zauvek se odrazilo na politički život Srbije. I to me podseća na podnaslov moje knjige "Dvadeset srpskih podela", koji glasi: Kako se Srbi množe deljenjem.

Evidentna je podeljenost i u vezi s kosovskim pitanjem, pregovorima s Prištinom koji su, kako se ocenjuje, sve teži i neizvesniji?

- Rešenja nema i neće ga biti ako ostane zahtev za "uzajamnim priznanjem". Šta to znači? I to me podseća - da se pomerim s mesta, na zahtev Beča 1914. godine. To nije predlog, to je ultimatum. I ja bih to ovako narodski preveo. Razbojnicima vam opljačkaju najvredniju imovinu, pa traže da im se prizna da je to što su opljačkali njihovo, a oni će zauzvrat da vam priznaju da je vaše ono što vam još nisu oteli. I hajde, nađi ti nekog normalnog u Srbiji koji će to da prihvati i potpiše.

Približavaju se izbori i ponovo su u glavnoj ulozi podele, sve veće i nepomirljivije?...

- Da sam na mestu Aleksandra Vučića, ja bih prihvatio sve zahteve opozicije po zakonima koji su oni doneli i po kojima se glasalo tokom njihove vladavine. Prihvatio bih i prisustvo OEBS-a sa kamerama BBC-ja koji tvrdi da je Vučić trenutno najslabiji u svojoj sadašnjoj vladavini. Sve bih prihvatio što je u okviru civilizovanog dogovora, razgovora i uzajamnog poštovanja. Sve što je u okviru reči i papira. A one koji pominju "duge cevi" u zemlji gde je građanski rat tokom Drugog svetskog rata odneo više srpskih žrtava nego što ih je neprijatelj učinio, te "dugocevaše" valja vakcinisati protiv besnila jer su očigledno šetali po mrazu sa mokrom glavom. I ako neko misli da će ovde neko drugi za nekoga da pogine, grdnose vara. Može da pogine samo onaj koji traži i priželjkuje pogibiju. Samo on i niko više. Ovoj zemlji je već dosta pogibija ljudi na putevima, u porodičnim zločinima, samoubistvima, odumiranju stanovništva, po

mržnji koja nas zlokobno okružuje i koja se sve češće pominje kao "zaleđeni rat". Znači, rat je spreman u zamrzivaču ili frizu i mogao bi da se podgreje jednog dana za ručak ili doručak deci pred odlazak u školu. Ko pominje i priželjkuje rat i bilo koje rešenje balkanske krize oružjem, ja mu želim sve najgore u životu. I našim i njihovim i onima tamo u belom svetu koji se mešaju u život ljudi s otvorenim ranama i patnjama iz nekoliko ratova u dvadesetom veku.

U Poljskoj je obeležen početak Drugog svetskog rata bez Srbije i Rusije...?

- Bez dva naroda koji su procentualno u odnosu na broj stanovnika podneli najveće žrtve u tom ratu. Donald Tramp nije došao zbog oluje, a gospodin Makron zbog posete Srbiji i očiglednog sagledavanja žrtava koje je ova zemlja podnela u dva svetska rata... Tom skupu su prisustvovali skoro svi oni koji su bili na strani nacističkih zločinaca čineći monstruozne zločine... A zapravo reč je o pokušaju poljskih političara da dobiju tih traženih nekoliko stotina milijardi evra ili dolara kao ratnu odštetu, na šta im je lepo i bez pardona rečeno da će dobiti sva moguća izvinjenja, klanjanja i pokajanja, ali da od para nema ništa. I sad je Poljska ponovo u zoni visoke opasnosti zbog nagomilanog oružja koje im je dato da se brane u slučaju novog rata... Učiteljica istorije drži časove malobrojnim učenicima, jer većina izbegava školu i u dvorištu igra fudbal dok lopta ne razbije prozor ili pukne.

Svojevremeno ste mi u jednom intervjuu rekli da u Srbiji postoji pet godišnjih doba; proleće, leto, jesen, zima, rat... U kom smo sad godišnjem dobu?

- Kao što sam već pomeno, ovo vreme bi se moglo nazvati - parafrazirajući čuveni Kunderin roman: Nepodnošljiva lakoća mržnje. Kad upalite televiziju, vidite ili čujete reči od kojih vam je muka: uvrede, psovke, pretnje, napade, ranjene, kukaste krstove i svastike, čujete zveckanje oružjem i pozivanje na osvetu od pre trideset ili stotinu godina. Normalan čovek - a sve je manje takvih jer se zaraza mržnje širi, čuti, trpi i moli Boga da se sutrašnji dan ne pretvori u Dugo putovanje u noć. A malo treba - ili nimalo, da se mržnja pretvori u zločin sa strašnim posledicama. I zato sam novom filmu - između ostalih razloga, dao naziv: Nije loše biti čovek... Stvarno nije loše. A ponekad je čak i dobro. Ja ko dobro.

GDE SU I KO SU KNJIŽEVNI PREVODIOCI U MEDIJIMA

Magistri gaze autorska prava

Desi se da ugledni književni kritičar, nosilac respektabilnih akademskih zvanja i, uz to, novinar i urednik u važnoj TV kući, napravi prilog od osam i po minuta posvećen sveže objavljenom prevodu nove knjige poznatog stranog pisca. Renomirani kritičar-magistar-doktor književnih nauka naširoko prepričava delo, kameramanu kaže da slika korice pa se bar vidi ko je izdavač, ali se za sve to vreme ne seti da pomene ko je knjigu preveo.

Piše
Vladimir
D. Janković

SAD OVIH DANA sam, potpuno nenadano, ušao u verbalni, to jest korespondentski okršaj izazvan još jednim slučajem da se u medijima piše ili govori o prevedenom književnom delu, da se uredno pomene izdavačka kuća koja je to delo objavila, a da prevodilac ne bude pomenut, kao da se knjiga prevela sama, kao da ju je kompjuter preveo.

Bio je to, ovaj, treći manje-više sličan dijalog vođen u svega desetak dana. Takvih primera, dakle, opet ima mnogo. Prethodnih godina situacija se na tom planu bila donekle popravila; jeste, poboljšao se bio odnos medija prema književnim prevodiocima. I upravo stoga ne bismo smeli da dozvolimo da se naša pozicija i dostojanstvo ponovo urušavaju i ugrožavaju. Čuvena kletva „dabogda imao pa nema“ dobra je za citiranje i kafansku razradu, ali nije dobra za onoga ko se borio za ono što je njegovo, za ono što mu pripada, a što mu je oduzeto na silu. Silu koja ne moli nikoga, a naročito ne ono božanstvo koje bismo mogli nazvati opštom kulturom, kućnim vaspitanjem i sličnim nazivima koji ukazuju na to da je reč, ipak, o entitetu koji bi svako, bez obzira na to da li je svestan da je religiozan ili se još izjašnjava kao ateista, trebalo da poštuje. Velika je književnoprevodilačka sreća - a tu i ne bi trebalo uopšte govoriti o sreći, naročito o sreći kao nekakvoj taliji, nekom trefu, kao, eto, super, imali smo sreće - no ipak, velika je naša sreća što u ovdašnjoj medijskoj sferi ima mnogo uvidavnih, informisanih i visokoprofesionalnih novinara koji apsolutno shvataju mesto i značaj književnih prevodilaca kako u samoj izdavačkoj produkciji, tako i u kulturi ovog, pa i svakog drugog naroda. Takvi novinari su, hvala Bogu, u velikoj većini, ali njihova osvešćenost i profesionalnost prva biva na udaru neznanja (ili nemara, zle volje?) onih njihovih kolega koji čine, s jedne strane, zanemarljivu, a opet, s druge, eto, tako da ugledni književni kritičar, nosilac respektabilnih akademskih zvanja (magistar, doktor, šta li) i, usto, novinar i urednik u važnoj TV kući, napravi prilog od osam i po minuta posvećen sveže objavljenom

prevodu nove knjige poznatog, recimo, francuskog ili engleskog pisca. Prilog traje osam i po minuta, renomirani kritičar-magistar-doktor naširoko prepričava delo, kameramanu kaže da slika korice pa se bar vidi ko je izdavač, ali se za sve to vreme ne seti da pomene ko je knjigu preveo.

Ili se, recimo, dogodi da ništa manje ugledan novinar koji o knjigama piše za novine, magistar, takođe, ako ne i doktor književnih nauka, publikuje inače odličan esej-prikaz o takođe friško obnarodovanom prevodu nekog stranog autora - ali na četiri-pet kucanih strana, slučajno valjda, zaboravi da naznači ko je tu knjigu preveo. Izdavač pomenut, prevodilac ne postoji.

Poštovanje autorskih prava i svest o značaju autorskih prava počivaju u samom temelju kulture, civilizacije, pa i umetnosti kao takve: da nema autorskih prava, da se ne zna ko je šta uradio, ne bismo ni poznavali, a ni bili u mogućnosti da negujemo i čuvamo umetničke vrednosti. Mrzim sintagmu „sistem vrednosti“, ne bih je nikad upotrebio, ali izraz „umetnička vrednost“ nije toliko raubovan, jer umetnost, ipak, nije sistem. Rečju, da nema autorskih prava, ne bi se znalo šta je šta i ko je ko.

Radi istinite slike i čistog računa, reći ću da ovaj tekst ne pišem samo kao književnik i književni prevodilac, već i kao potpredsednik Udruženja književnih prevodilaca Srbije. Mi, kao udruženje, imamo, ili smo imali, ili smo se dogovorili da imamo jasnu strategiju oko pitanja nipodaštavanja književnog prevodilaštva u medijima. A sve utemeljeno na dokumentima koje je usvojio CEATL, institucija koja predstavlja asocijaciju nacionalnih udruženja književnih prevodilaca Evrope. Imamo, dakle, realnu, zakonom i statutom zagaranovanu mogućnost da, konkretno govorim, prikupimo dokaze iz svih medija, štampanih i elektronskih, gde u prikazima prevedenih knjiga nije pomenuto ime prevodioca, da taksativno navedemo i dokumentujemo te primere, i da onda to izguramo na sud i dobijemo odštetu, i to ne odštetu po skromnim srpskim aršinima, nego po kudikamo nezgodnijim evronunijiskim.

Nije to zaštita nikoga lično, nije to način da zaštitimo bilo kog našeg kolegu ili kolegicu pojedinačno, već je tu reč o zaštiti umetnosti kojom se bavimo, o zaštiti naše profesije, i to zaštiti koja je pravno utemeljena, koja raspolaže odgovarajućim ubedljivim sredstvima koja, u finalnoj instanci, dovode do - naplate.

Onaj ko je kiksnuo, znači, mora ili da ispravi kiks, da se uljudno izvini, ili da - plati. Književni prevodioci nisu slama koja se može raznositi po štali i avliji. Srpski književni prevodioci, preko svog Udruženja, raspolažu instrumentima da svoja elementarna profesionalna i umetnička prava odbrane ne samo na osnovu ovde važećih zakona već i pod okriljem nadležnih institucija koje, sticajem okolnosti, pripadaju onome čemu i mi, hteli to ili ne hteli, moramo pripadati: uređenom svetu, bilo to Osmansko carstvo, Evropska unija ili nešto novo što nas već danas uzima pod svoje, ili će nas uzeti uskoro.